

รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะ ของความ เป็นพลเมืองดี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*

THE LEARNING MODEL BASED ON THE CONCEPT OF COGNITIVE EDUCATION TO PROMOTE GOOD CITIZENSHIP CHARACTERISTICS FOR MATHAYOM 3 STUDENTS

พระมหากิตติพัฒน์ ศรีชัย¹, พระมงคลสุดกิจ (บุญถิ่น เดชบวรบุญ)² และ ชาญณรงค์ วิเศษสัตย์³

Phramahakittipat Srichai¹, PhraMongkhonsutthakit (Boonthin Dechabowonbun)²

and Channarong Wisetsat³

¹⁻²โรงเรียนปริยัติธรรมวิทยา

¹⁻²Pariyattitheerawitthaya School, Thailand

³มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

³Roi Et Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: kittipatsrichai@gmail.com

วันที่รับบทความ : 17 พฤศจิกายน 2568; วันแก้ไขบทความ 28 พฤศจิกายน 2568;

วันที่รับบทความ : 30 พฤศจิกายน 2568

Received 17 November 2025; Revised 28 November 2025; Accepted 30 November 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาคุณลักษณะของความ เป็นพลเมืองดี
ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 2) เพื่อการเปรียบเทียบแบบวัดผลสัมฤทธิ์ระหว่างก่อน
เรียนและหลังเรียน ด้วยรูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่เป็น
เป้าหมายของการวิจัย ได้แก่ นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 29 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่ม

Citation:

* พระมหากิตติพัฒน์ ศรีชัย, พระมงคลสุดกิจ (บุญถิ่น เดชบวรบุญ) และ ชาญณรงค์ วิเศษสัตย์. (2568). รูปแบบการเรียนรู้ตาม
แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของความ เป็นพลเมืองดี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 1116-1133.

Phramahakittipat Srichai, PhraMongkhonsutthakit (Boonthin Dechabowonbun) and Channarong Wisetsat.
(2025). The Learning Model Based On The Concept Of Cognitive Education To Promote Good Citizenship
Characteristics For Mathayom 3 Students. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 1116-1133.;

DOI: <https://doi.org/10.>

Website: <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/>

แบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบการประเมินคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี และ 2) แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ การหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบ ค่าความเชื่อมั่น และการทดสอบสถิติค่าที่

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความเสียสละ (\bar{X} = 4.58, S.D. = 0.71) ด้านความสามัคคี (\bar{X} = 4.61, S.D. = 0.75) ด้านความอดุสาหะ (\bar{X} = 4.61, S.D. = 0.79) และด้านความกตัญญูกตเวที (\bar{X} = 4.63, S.D. = 0.74) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.61, S.D. = 0.75)

2. นักเรียนมีแบบประเมินวัดผลสัมฤทธิ์ระหว่างการเรียนรู้ หลังเรียนที่ระดับสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 หลังจากเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา

คำสำคัญ: รูปแบบการเรียนรู้, แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา, คุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี

Abstract

This research aims to 1) Study the characteristics of good citizenship of Mathayom 3 students and 2) To compare the academic achievement between before and after learning with the learning model based on the concept of cognitive studies. The sample consisted of 29 Mathayom 3 students who were selected by cluster random sampling. The data collection tools included 1) A good citizenship assessment form and 2) A pre-test and post- test learning achievement. The statistics used for data analysis included percentage, mean, standard deviation, test discrimination power, reliability, and t-test

The research results found that:

1. The analysis of the characteristics of good citizenship of Mathayom 3 students yielded four dimensions: sacrifice (\bar{X} = 4.58, S.D. = 0.71), unity (\bar{X} = 4.61, S.D. = 0.75), perseverance (\bar{X} = 4.61, S.D. = 0.79), and gratitude (\bar{X} = 4.63, S.D. = 0.74). Overall, the scores were at the highest level (\bar{X} = 4.61, S.D. = 0.75).

2. Students' academic achievement after learning using the contemplative learning model was significantly higher than before learning at the .05 level after learning.

Keywords: learning model, contemplative learning model, characteristics of good citizenship

บทนำ

แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้จากภายในทำให้ได้มาซึ่งความรู้จากประสบการณ์กระบวนการและก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในตนเองให้ตระหนักเห็นคุณค่าของความเป็นมนุษย์ การเรียนรู้ที่จะรัก การเรียนรู้ในการเข้าถึงความจริง และการเรียนรู้ที่จะยอมรับความหลากหลายทางความคิดมากขึ้น นำไปสู่ความตั้งใจที่จะทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น ซึ่งเป็นการพัฒนาคุณลักษณะภายในที่ถาวรของผู้เรียน ตั้งอยู่บนปรัชญาพื้นฐาน คือ เชื่อมมั่นในความเป็นมนุษย์ (Humanistic Value) และกระบวนทัศน์องค์รวม (Holistic Paradigm) (ประเวศ วสี, 2562) ความสำคัญของแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาทำให้ผู้เรียนสามารถดึงความรู้เดิมจากจิตใต้สำนึกขึ้นมาจนถึงจิตเหลือสำนึก เกิดการหยั่งรู้ด้วยตนเองและเกิดมโนธรรม ขณะเดียวกันก็นำความรู้ประสบการณ์ใหม่ที่เป็นสิ่งที่ตั้งถามลงไปเก็บไว้ในจิตใต้สำนึกของบุคคล จึงจะต้องตระหนักรู้คุณค่าความเป็นมนุษย์ในตนเอง ตระหนักรู้ถึงคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริงและเห็นความเป็นองค์รวมของตนเองผู้อื่นและสรรพสิ่ง ซึ่งการมีคุณค่าความเป็นมนุษย์เป็นคุณลักษณะที่จำเป็น (กฤตชญา ชิมโพธิ์คลัง, 2564) การศึกษาที่มุ่งพัฒนาจากภายในเกิดการตระหนักรู้และเกิดสติปัญญาทางความคิดที่เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่นอนน้อมสู่จิตใจ อย่างไม่ใคร่ครวญและมีความปฏิสัมพันธ์กับคุณธรรมของความเป็นมนุษย์ เป็นการประพฤติปฏิบัติที่ไม่จำกัดเพียงแค่นิวของทางศาสนา หากรวมถึงศาสตร์ ศิลปะ และกิจกรรมต่าง ๆ ที่สร้างความสัมพันธ์ภาพ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพื้นฐานในตน ได้แก่ การเกิดความรู้ ความเข้าใจตนเอง ผู้อื่น และสรรพสิ่งอย่างลึกซึ้งและสอดคล้องกับความเป็นจริง เกิดความรัก ความเมตตา อ่อนน้อมถ่อมตนเกิดจิตสำนึกต่อส่วนรวมและสามารถเชื่อมโยงศาสตร์ต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในชีวิตได้อย่างสมดุล (ธิดารัตน์ สุขศรีทอง, 2562) การนำแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา มาใช้ในการเรียนการสอนในชั้นเรียนของโรงเรียนรัฐบาลแห่งหนึ่งในประเทศแคนาดา ส่งผลทำให้ครูมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กด้วยความรัก ความเข้าใจ มีการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงสภาพแวดล้อม

มีพื้นที่ เวลาและตระหนักรู้ว่าทุกการกระทำของครู มีผลต่อการเรียนรู้และประสบการณ์ของนักเรียน (Seidel, 2014) เครื่องมือและการฝึกปฏิบัติตามแนวคิดตบัญญาศึกษานั้นสามารถนำมาใช้ได้กับทุกคนที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นทั้งผู้เรียน หรือครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับครูนั้นมีความจำเป็นที่จะต้องมีความประสบการณ์ในการฝึกปฏิบัติด้วยตนเองและมีความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจน พอที่จะสามารถนำเอาแนวคิดตบัญญาศึกษามาประยุกต์ใช้กับนักเรียนและบริบทของสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างเหมาะสม (ศูนย์วิจัยตบัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล, 2552)

การที่องค์การสหประชาชาติได้ให้ความสำคัญ เรื่องการสร้างความเป็นพลเมืองดีของโลกเพราะเห็นว่าปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโลกแห่งศตวรรษที่ 21 มีความเชื่อมโยงกันและส่งผลต่อการใช้ชีวิตของนักเรียน ทั้งนี้การศึกษาจะสร้างพลเมืองของประเทศใดประเทศหนึ่ง โดยเฉพาะไม่ได้อีกต่อไป แต่ต้องมีการสร้างนักเรียนให้เป็นพลเมืองที่มีความเป็นพลโลกที่เรียนรู้ที่อยู่ร่วมกัน (learning to live together) รู้คิด รู้กระทำ เพื่อโลกในภาพรวม เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจ ทักษะ ค่านิยมและทัศนคติที่จำเป็นสำหรับการสร้างสังคมที่เป็นธรรม มีสันติสุขสันติและเป็นสังคมแห่งโอกาสที่เท่าเทียมกันหรือใช้ชีวิตอย่างอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน (Inclusive Society) ซึ่งท้ายที่สุดจะนำไปสู่ การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) (UNESCO. 2014) การสร้างพลเมืองดีของชาติอย่างยั่งยืนเพื่อนำไปสู่การเป็นพลเมืองดีของประเทศ การที่จะปลูกฝังและส่งเสริมให้เยาวชนมีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีนั้น โรงเรียนถือได้ว่ามีหน้าที่และบทบาทโดยตรงในการจัดการศึกษาเพื่อปลูกฝังคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีที่พึงปรารถนาตามความต้องการของสังคม โรงเรียนจึงเปรียบเสมือนสถานที่สำหรับเตรียมเยาวชนให้พร้อมที่จะเป็นคนดีของสังคมในอนาคตและบุคคลที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในโรงเรียนที่จะให้ทั้งความรู้ อบรมสั่งสอนให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี ครูผู้สอนควรหาวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีให้กับผู้เรียน (กรมวิชาการ, 2544) นอกจากนี้ พลเมืองดีนั้นจะต้องมีความเอาใจใส่ผู้อื่น ปฏิบัติตามหลักศีลธรรมและจริยธรรมอย่างเข้มแข็งมีจิตสำนึกในชุมชนและมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ ยอมรับในความคิดเห็นของผู้อื่นและยอมรับในความหลากหลายของสังคม (Davies et al, 2002) การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัวจึงนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่อาจจะมีส่วนร่วมต่อการกำหนดพฤติกรรม แนวคิดหรือทัศนคติของบุคคล แนวทางของการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีโดยการศึกษาเชิงพฤติกรรมที่

แสดงออกเป็นทั้งรูปธรรมของบุคคลและการสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ของทางสังคมที่มีส่วนร่วมด้วยจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจและอาจจะทำให้ได้รับองค์ความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์ในการหาแนวทางของการจัดการศึกษาที่จะพัฒนาคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศไทยได้ (วรรณกร พลพิชัยและจันทรา อู่เอ็ง, 2561)

จากความสำคัญข้างต้น ผู้วิจัยการพัฒนาเรื่อง รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อเป็นแนวทางในการที่จะปลูกฝังและส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี มีจำนวน 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านความเสียสละ 2) ด้านความสามัคคี 3) ด้านความอดทน และ 4) ด้านความกตัญญูทเวทให้แก่นักเรียนที่จะต้องออกไปประกอบอาชีพต่อไปในอนาคต เพื่อ นำความก้าวหน้าและความผาสุกมาสู่ประเทศและเพื่อการเปรียบเทียบแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ที่เรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รายวิชาหน้าที่พลเมือง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนปรีดีธีรวิทยา จังหวัดบุรีรัมย์

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยรูปการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา
2. เพื่อการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนเรียนและหลังเรียน

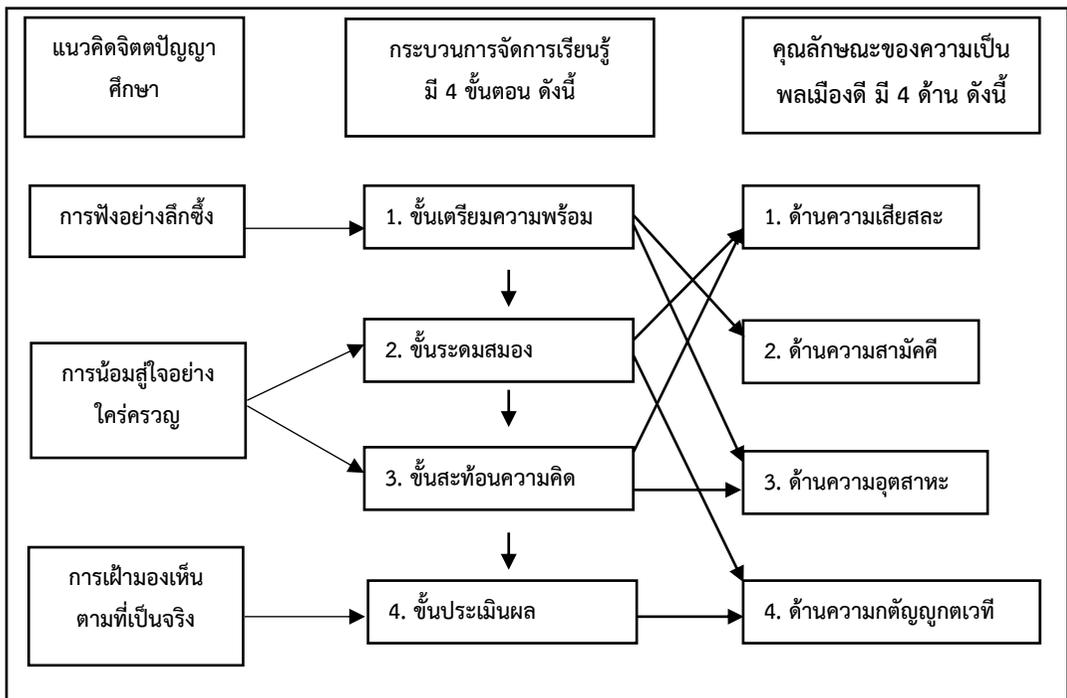
สมมุติฐานการวิจัย

1. การประเมินคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี ด้วยรูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีคุณลักษณะจำนวน 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านความเสียสละ 2) ด้านความสามัคคี 3) ด้านความอดทน และ 4) ด้านความกตัญญูทเวท โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.61, S.D.= 0.75)
2. แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักเรียนชั้น

มัธยมศึกษาปีที่ 3 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

จากภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย โดยผู้วิจัยได้ศึกษา แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับจิตตปัญญาศึกษา มี 3 ลักษณะ คือ 1) การฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep Listening) 2) การน้อมสู่ใจอย่างใคร่ครวญ (Contemplation) และ 3) การเฝ้ามองเห็นตามที่เป็นจริง (Meditation) กระบวนการจัดการเรียนรู้ ขั้นตอนของรูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา สร้างเป็นขั้นตอนการเรียนการสอน ได้ 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเตรียมความพร้อม ขั้นตอนที่ 2 ขั้นระดับสมอง ขั้นตอนที่ 3 ขั้นสะท้อนความคิด และ ขั้นตอนที่ 4 ขั้นประเมินผล ในแต่ละขั้นตอนการสอน จะต้องประเมินคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีในขณะที่จัดการเรียนการ

สอน โดยคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี มี 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านความเสียสละ ด้านความสามัคคี ด้านความอดุสาหะ และด้านความกตัญญูกตเวที

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมาย

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนวิชาหน้าที่พลเมือง รหัสวิชา ส23204 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนปริยัติธีรวิทยา จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 2 ห้องเรียน รวมจำนวน 68 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 โรงเรียนปริยัติธีรวิทยา จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 29 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 ซึ่งได้มาโดยเลือกแบบการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยการจับฉลาก จากจำนวน 2 ห้อง ได้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1

1.3 ตัวแปรในการวิจัย ได้แก่ ตัวแปรต้น ได้แก่ รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา มี 3 ลักษณะ คือ 1) การฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep Listening) 2) การน้อมสู่ใจอย่างใคร่ครวญ (Contemplation) และ 3) การเฝ้ามองเห็นตามที่เป็นจริง (Meditation) กระบวนการจัดการเรียน มีขั้นตอนการสอนประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเตรียมความพร้อม ขั้นตอนที่ 2 ขั้นระดมสมอง ขั้นตอนที่ 3 ขั้นสะท้อนความคิดและขั้นตอนที่ 4 ขั้นประเมินผล ตัวแปรตาม ได้แก่ 1) คุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี มี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความเสียสละ ด้านความสามัคคี ด้านความอดุสาหะ และด้านความกตัญญูกตเวที และ 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

2. เครื่องมือในการวิจัย

2.1 เนื้อหาในการเรียนรู้สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อการวิจัยใน คือ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม วิชาหน้าที่พลเมือง จำนวน 0.5 หน่วยกิต ที่ใช้เวลาในการเรียนการสอน 1 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ รวม 10 ชั่วโมง ใน 1 สัปดาห์ ซึ่งผู้วิจัยเป็นการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 1 เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

หน่วยที่	เนื้อหา	จำนวนแผน
1	สถาบันสังคมและสถาบันครอบครัว	2
2	วิถีไทย	2
3	พลเมืองดีในสังคมไทย	3
4	พระพุทธศาสนา	3
	รวม	10

2.2 แบบการประเมินคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน มีคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี มี 4 ด้าน คือ 1) ด้านความเสียสละ 2) ด้านความสามัคคี 3) ด้านความอดุสาหะ และ 4) ด้านความกตัญญูกตเวที จำนวน 1 ชุด ผลการวิเคราะห์โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.32 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.72 โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ตามวิธีการหาแบบมาตราส่วนประมาณค่า ตามรูปแบบการหาของลิเคอร์ท ที่มีอยู่ 5 ระดับ โดยใช้วิธีเกณฑ์ดังนี้ (มนตรี วงษ์สะพาน, 2563)

4.51 – 5.00	คะแนน มีค่าเท่ากับ	มีคุณภาพและเหมาะสมมากที่สุด
3.51 – 4.50	คะแนน มีค่าเท่ากับ	มีคุณภาพและเหมาะสมมาก
2.51 – 3.50	คะแนน มีค่าเท่ากับ	มีคุณภาพและเหมาะสมปานกลาง
1.51 – 2.50	คะแนน มีค่าเท่ากับ	มีคุณภาพและเหมาะสมน้อย
1.00 – 1.50	คะแนน มีค่าเท่ากับ	มีคุณภาพและเหมาะสมน้อยที่สุด

2.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/2 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม วิชาหน้าที่พลเมือง มีลักษณะเป็นแบบทดสอบประเภทปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 60 ข้อ เป็นแบบทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) และแบบทดสอบหลังเรียน (Post-test) ผ่านการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน มีค่าระหว่าง 0.60-1.00 นำข้อสอบที่ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญแล้วนำไปทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/2 จำนวน 39 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง โดยการจัดฉลาก นำแบบวัดการทดสอบมาวิเคราะห์รายข้อ (Brennan) ค่าอำนาจจำแนกที่หาโดยวิธีนี้ เรียกว่า ดัชนี บี (B-Index) โดยให้เกณฑ์ร้อยละ 50 ในการตัดสิน

ผู้สอบวัดความรู้ที่ผ่านเกณฑ์และคัดเลือกข้อสอบที่มีค่าอำนาจจำแนกเข้าเกณฑ์ตั้งแต่ 0.20-1.00 พบว่า นักเรียนที่ทำแบบทดสอบผ่านเกณฑ์ มีจำนวน 49 ข้อ ซึ่งมีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.23-0.89 ผู้วิจัยคัดเลือกไว้จำนวน 40 ข้อ เป็นข้อสอบที่ครอบคลุมตามจุดประสงค์ที่กำหนด ค่าเฉลี่ยของความยากง่าย (P) เท่ากับ 0.73 ค่าเฉลี่ยของค่าอำนาจจำแนก (r) เท่ากับ 0.53 และมาวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับโดยวิธีของโลเวท (Lovett) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเท่ากับ 0.84

3. รูปแบบการวิจัย

3.1 การวิจัยข้อมูลเชิงปริมาณ ได้จากการประเมินการส่งเสริมคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ระหว่างการเรียนรู้ สถิติที่มีการวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัย คือ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบค่าที (t-test)

3.2 การวิจัยข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นข้อมูลจากการป้อนของรูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ที่มีการสะท้อนการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ทั้งผู้เรียนและครูผู้สอน แล้วนำมาวิเคราะห์ห่อภิปรายผลหาแนวทางการแก้ไขปรับปรุงการเรียนรู้โดยใช้ข้อมูลจากการประเมินพฤติกรรมความร่วมมือการเรียนรู้มาสะท้อนผล ซึ่งนำมาวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปประเมินผลการปฏิบัติและการนำไปใช้ปรับปรุงการเรียนการสอนต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การประเมินคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 จำนวน 29 คน โรงเรียนปริยัติธรรมวิทยา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จากนั้นนำแบบประเมินคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมาตรวจความถูกต้องและแบบการบันทึกประเมินค่าเก็บไว้เพื่อดูการเปลี่ยนแปลงเชิงการประเมินพฤติกรรมของนักเรียนที่มีการเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพและความเหมาะสม ตามวิธีการหาแบบมาตราส่วนประเมินค่า ตามรูปแบบของลิเคอร์ท ซึ่งมี 5 ระดับ ได้แก่ ระดับมากที่สุด ระดับมาก ระดับปานกลาง ระดับน้อย และระดับน้อยที่สุด

4.2 แบบการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม ใช้กลุ่มตัวอย่างกับสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 จำนวน 29 คน ทำแบบทดสอบชนิดปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จากนั้นนำแบบการประเมินของการทดสอบของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมา

ตรวจสอบความถูกต้องและเก็บข้อมูลบันทึกคะแนนเก็บไว้เพื่อคะแนนที่พัฒนาการเรียนรู้ของของนักเรียน

4.3 การเรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ใช้เวลาทดลองกลุ่มตัวอย่าง 10 สัปดาห์ ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้วิชาหน้าที่พลเมือง จำนวน 4 หน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย หน่วยที่ 1 สถาบันสังคมและสถาบันครอบครัว แผน 1 สังคมมนุษย์กับการจัดระเบียบทางสังคม แผน 2 สถาบันครอบครัวกับการพัฒนาคุณภาพประชากร รวมจำนวน 2 แผน หน่วยที่ 2 วิถีไทย แผน 3 วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย แผน 4 คุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมของสังคมไทย รวมจำนวน 2 แผน หน่วยที่ 3 พลเมืองดีในสังคมไทย แผน 5 คุณลักษณะหน้าที่ สิทธิและเสรีภาพของพลเมืองดี แผน 6 การมีส่วนร่วมและแนวทางการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี แผน 7 บทบาทหน้าที่และผลจากการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี รวมจำนวน 3 แผน และหน่วยที่ 4 พระพุทธศาสนา แผน 8 ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา แผน 9 หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา แผน 10 วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา รวมจำนวน 3 แผน รวมแผนการสอนทั้งสิ้น จำนวน 10 แผน 10 ชั่วโมง ไม่นับรวมการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

4.4 เมื่อดำเนินแผนการจัดการเรียนการสอนเสร็จแล้ว ผู้วิจัยให้นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทำการทดสอบหลังเรียน (Post-test) โดยใช้แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ชุดเดิม จำนวน 40 ข้อ โดยรวม ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

4.5 แบบการประเมินคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นซึ่งมีการประเมินคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี มี 4 ด้าน คือ 1) ด้านความเสียสละ 2) ด้านความสามัคคี 3) ด้านความอดทน และ 4) ด้านความกตัญญูกตเวที นำพฤติกรรมของคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีมาพัฒนาตนเอง

4.6 นำข้อมูลที่ได้จากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์ทางสถิติ เพื่อสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์การประเมินคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังจากรูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา สถิติที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การแปล

ความหมายของระดับค่าเฉลี่ยโดยใช้เกณฑ์ตามแบบการประเมินของลิเคอร์ท์ ซึ่งมี 5 ระดับ คือ ระดับมากที่สุด ระดับมาก ระดับปานกลาง ระดับน้อยและระดับน้อยที่สุด

5.2 วิเคราะห์การเปรียบเทียบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังจากเรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัย

1. ผลการประเมินคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้เรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านความเสียสละ 2) ด้านความสามัคคี 3) ด้านความอดุสาหะ และ 4) ด้านความกตัญญูกตเวที ได้แสดงไว้ตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน

ข้อ	คุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี	\bar{X}	S.D.	ความเหมาะสม
1	ด้านความเสียสละ	4.58	0.71	มากที่สุด
2	ด้านความสามัคคี	4.61	0.75	มากที่สุด
3	ด้านความอดุสาหะ	4.61	0.79	มากที่สุด
4	ด้านความกตัญญูกตเวที	4.63	0.74	มากที่สุด
เฉลี่ย		4.61	0.75	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 ผลการประเมินคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.75) โดยภาพรวมจากการประเมินคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความกตัญญูกตเวที ระดับรอง คือ ด้านความอดุสาหะและด้านความสามัคคี ระดับต่ำสุด คือ ด้านความเสียสละ

2. ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบแบบวัดผลสัมฤทธิ์ ระหว่างการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้เรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ตามการประเมินคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี ที่มีการวัดผลสัมฤทธิ์ระหว่างก่อนเรียน และหลังเรียน ได้แสดงไว้ตารางที่ 3

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน

คะแนนทดสอบ	คะแนนเต็ม	\bar{X}	S.D.	t	sig
ก่อนเรียน	40	20.32	1.03	33.143*	.000
หลังเรียน	40	35.07	1.30		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 29 คน ที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย เรื่อง รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนปริยัติธรรม วิชา จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า 1. การประเมินคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา แสดงว่าการประเมินคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี จำนวน 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านความเสียสละ 2) ด้านความสามัคคี 3) ด้านความอดุสาหะ และ 4) ด้านความกตัญญูกตเวที ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.75) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Westheimer & Kahne (2004) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ คุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีและเป้าหมายการจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองดี ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดี โดยการศึกษากิจกรรมของผู้เรียนในแต่ละช่วงอายุ โดยภาพรวมของพฤติกรรมนักเรียนอยู่ในระดับมากและอยู่ตามช่วงวัยของนักเรียน สอดคล้อง

กับงานวิจัยของ Stolte, et al. (2016) ได้ดำเนินการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในเรื่องความเป็นพลเมืองที่ดีซึ่งเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติและปฏิสัมพันธ์ของความเป็นพลเมืองที่ดี โดยนำมาปรับใช้ในห้องเรียน ช่วยให้องค์กรตระหนักถึงความสำคัญของการทำความเข้าใจหลักสูตรที่ต้องถูกปรับใช้ภายในบริบทต่างๆ ให้เหมาะสม เพื่อสร้างความเป็นพลเมืองที่ดี รวมทั้งการเพิ่มขึ้นขีดความสามารถของความเป็นพลเมืองที่ดีของนักเรียนในชั้นเรียน โดยภาพรวมของความเป็นพลเมืองที่ดีอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Tan, et al. (2018) ได้ศึกษาเรื่อง คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีที่ถูกกำหนดไว้ในตำราเรียนของประเทศมาเลเซีย ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีที่ปรากฏในตำราเรียน คือ “ความกตัญญู” ที่ผู้เรียนต้องมีต่อครอบครัว ชุมชนและประเทศชาติ คุณค่าจากผู้ปฏิบัติว่าเป็นสิ่งที่ดีและพึงกระทำตาม ผู้เรียนถือเป็นบุคคลหนึ่งที่เชื่อว่าต้องปลูกฝังค่านิยมของความกตัญญูที่จะนำไปสู่ความเป็นพลเมืองดี สอดคล้องกับงานวิจัยของวินิจ ผาเจริญ (2561) ได้วิจัยเรื่อง คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยของนักศึกษามหาวิทยาลัยแม่โจ้ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$) และสอดคล้องกับงานวิจัยSrichai (2022). ได้การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาร่วมกับแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขาพลัสที่พัฒนาขึ้นมีคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$, S,D. = 0.81)

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนปริยัติธรรมวิทยา จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของธนิดา วรฤทธิ์ และ พิชาติ แก้วพวง (2568) ได้วิจัยเรื่อง ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาร่วมกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของนักเรียนประถมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของนักเรียนประถมศึกษาตอนต้นที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาร่วมกับปรัชญาพอเพียงหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่าง

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของสิริรัตน์ นาคน (2559) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา พบว่า 1) ผลการเปรียบเทียบความรู้เชิงจริยธรรม ของผู้เรียนหลังใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมหลังการใช้รูปแบบการจัดการ เรียนรู้มีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) พฤติกรรมจริยธรรมของ ผู้เรียนหลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้มีแนวโน้มสูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของมุนีเราะห์ ยานยา (2559) ได้วิจัยเรื่อง ผลของการจัดการเรียนรู้เชิง แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมที่มีต่อ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความรับผิดชอบทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มี วัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้กับหลัง ได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา พบว่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระหว่างการจัดการเรียนรู้เชิงแนวคิดจิตตปัญญา ศึกษากับการจัดการเรียนรู้ปกติ พบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) เพื่อเปรียบเทียบ ความรับผิดชอบทางการเรียน ระหว่างก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้กับหลังได้รับการจัดการ เรียนรู้เชิงแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา พบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 4) เพื่อ เปรียบเทียบความรับผิดชอบระหว่างการจัดการเรียนรู้เชิงแนวคิดจิตตปัญญาศึกษากับการ จัดการเรียนรู้แบบปกติ พบว่า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Srichai & Wongsaphan (2022) ได้การวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลัก ไตรสิกขาพลัส เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักเรียนประกาศนียบัตร วิชาชีพ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05

ดังนั้น รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของ ความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นอีกวิธีที่ช่วยให้นักเรียนเกิดทักษะ กระบวนการเรียน มีความรู้ ความสามารถและมีคุณลักษณะที่อันพึงประสงค์ตรงตามหลักสูตร ที่ได้มีการตั้งเป้าหมาย และช่วยทำให้การปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ยัง เกิดผลจากการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาที่เป็นเทคนิคที่จัดให้ผู้เรียนตามความ

ถนัด และมีระบบเป็นขั้นตอนอย่างต่อเนื่องภายใต้การกำกับของครูผู้สอน เพื่อมีการเสริมสร้างและความก้าวสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างมีคุณภาพของการจัดการเรียนรู้ต่อผู้เรียน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 1. คุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้เรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความเสียสละ (\bar{X} = 4.58, S.D. = 0.71) ด้านความสามัคคี (\bar{X} = 4.61, S.D. = 0.75) ด้านความอดุสาหะ (\bar{X} = 4.61, S.D. = 0.79) และด้านความกตัญญูกตเวทิต (\bar{X} = 4.63, S.D. = 0.74) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.61, S.D. = 0.75) 2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 29 คน ที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่อาจจะจะมีประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้และการศึกษาค้นคว้า ดังนี้ 1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ 1.1 รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ส่งผลให้นักเรียนที่มีพฤติกรรมของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีระดับที่มีพฤติกรรมที่ดีขึ้นกว่าเดิมและสามารถปรับเปลี่ยนเชิงพฤติกรรมของนักเรียนให้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน 1.2 ครูควรศึกษารูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นให้เข้าใจก่อนนำไปใช้ มีการเตรียมความพร้อมสำหรับเนื้อหา เตรียมสื่อการสอน กิจกรรมการสอน อุปกรณ์ให้พร้อมและเพื่อทำความเข้าใจในการเรียนรู้ทุกขั้นตอน เพื่อให้สามารถจัดการเรียนรู้ตามแผนการสอนได้อย่างราบรื่นและตามวัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนรู้ 1.3 พฤติกรรมคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดี ครูต้องศึกษาคุณลักษณะอุปนิสัยของนักเรียนที่จะแสดงพฤติกรรมความเป็นพลเมืองดีในสถานการณ์ต่างๆ หรือการใช้ชีวิตประจำวันของสำหรับนักเรียนได้และนักเรียนมีการแสดงพฤติกรรมนั้นออกมาตามความสามารถของนักเรียนได้ตามความเหมาะสม 2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาการวิจัยต่อไป 2.1 ควรนำรูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาไปทดลองกับกลุ่มรายวิชาอื่น ๆ เพื่อให้ได้ข้อสรุปผลการวิจัยที่มีคุณภาพที่กว้างมากยิ่งขึ้น 2.2 ควรมีการศึกษาในการติดตามผลจากการใช้รูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตต

ปัญญาศึกษาในระยะยาว สำหรับนักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนรู้ เพื่อติดตามความก้าวหน้าและศึกษาผลของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของความเป็นพลเมืองดีที่เหมาะสม

2.3 ควรศึกษาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีที่เป็นคุณลักษณะอื่น ๆ ที่จะสามารถพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีที่เหมาะสมกับคุณภาพของการเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษา บ่งบอกถึงพฤติกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงในส่วนที่ดีได้

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2544). คู่มือการจัดกระบวนการเรียนรู้หน้าที่พลเมืองศีลธรรมระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- กฤตชญา ชิมโพธิ์คลัง. (2564). โปรแกรมเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้จิตตปัญญาศึกษาของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ธนิดา วรฤทธิ์ และ พิชาดิ แก้วพวง. (2567). ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาบูรณาการร่วมกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของนักเรียนประถมศึกษาตอนต้น. วารสารวิจัยและนวัตกรรมทางการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 4(2), 19-41.
- ธิดารัตน์ สุขศรีทอง. (2562). รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะของครูที่ปรึกษาที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6. วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 7(1), 306-321.
- ประเวศ วะสี. (2562). จิตตปัญญาศึกษาปาจารย์สารฉบับศึกษาปริทัศน์มหาวิทยาลัยมหิดล. เรียกใช้เมื่อ วันที่ 23 ตุลาคม 2568 จาก <http://eduweb.kpru.ac.th/pdf/rs23.pdf>, 25
- มูนิธิเราะห์ ยานยา. (2560). ผลของการจัดการเรียนรู้เชิงแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความรับผิดชอบทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

- มนตรี วงษ์สะพาน. (2563). พื้นฐานการวิจัยทางหลักสูตรและการสอน. มหาสารคาม: สารคามการพิมพ์.
- วรรณกร พลพิชัย และ จันทรา อ้อยเอ็ง. (2561). การศึกษาความเครียดและวิธีเผชิญความเครียดของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในอำเภอเมือง จังหวัดตรัง. วารสารนาครบุตริพรรณ. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 10(25), 9-18.
- วินิจ ผาเจริญ. (2561). คุณลักษณะความเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตยของนักศึกษา มหาวิทยาลัยแม่โจ้. วารสารศึกษาศาสตร์ มจร, 6(1), 148-161.
- ศุภย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล. (2552). จิตตปัญญาศึกษาคืออะไร. นครปฐม. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สิริรัตน์ นาकिन. (2559). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมจริยธรรมสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. ในปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Davies, I., Gregory, I., & Riley, S. 2002. Good citizenship and educational provision. Routledge.
- Seidel, J. 2014. Some thoughts on teaching as contemplative practice. Counterpoints, 452, 171-183.
- Srichai, K. (2022). Developing of learning model based on Trisikkha principles with contemplative education to enhance the characteristics of good citizenship for vocational certificate students. (Doctoral dissertation, Curriculum and Instructional, Mahasarakham University).
- Srichai, K., & Wongsaphan, M. (2022). Implementation of the Trisikkha plus Learning Management Model to Enhance the Characteristics of Good Citizenship for Vocational Certificate Students. Journal of Educational Issues, 8(2), 359-372.
- Stolte, L. C., Isenbarger, M., & Cohen, A. K. (2016). Measuring civic engagement processes and youth civic empowerment in the classroom: The CIVICS observation tool. The Clearing House: A Journal of Educational Strategies, Issues and Ideas, 87(1), 44-51.

- Tan, B. P., Naidu, N. B. M., & Jamil, Z. (2018). Moral values and good citizens in a multi-ethnic society: A content analysis of moral education textbooks in Malaysia. *The Journal of Social Studies Research*, 42(2), 119-134.
- UNESCO. (2014). *Global Citizenship Education: Preparing Learners for the Challenges of the Twenty-first Century*. Retrieved September 28, 2024, from <http://www.balestierhillsec.moe.edu.sg/departments/humanities.html> <http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002277/227729e.pdf>
- Westheimer, J., & Kahne, J. (2004). What kind of citizen? The politics of educating for democracy. *American educational research journal*, 41(2), 237-269.